

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****ÖMÜR KINAY BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası	: 2015/4686
Karar Tarihi	: 19/2/2019
Başkan	: Burhan ÜSTÜN
Üyeler	: Serdar ÖZGÜLDÜR Serruh KALELİ Kadir ÖZKAYA Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Raportörler	: Melek KARALÍ SAUNDERS Nahit GEZGİN
Başvurucu	: Ömür KINAY
Vekili	: Av. Halil Volkan ARIKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, imar mevzuatına aykırı inşa edilen binanın depremde yıkılması sonucu gerçekleşen ölüm ve yaralanmayla ilgili yargısal sürecin makul özenle yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/3/2015 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. 17/8/1999 tarihinde Marmara Bölgesi'nde meydana gelen, richter ölçeğine göre 7,4 şiddetindeki depremde başvurucunun annesi ile birlikte ikamet ettiği bağımsız dairenin bulunduğu İstanbul Küçükçekmece'deki sekiz katlı bina yıkılmıştır. Başvurucunun annesi, binanın enkazı altında kalarak yaşamını yitirmiş; olay tarihinde yirmi yaşında olan başvurucu ise enkazdan yaralı olarak kurtarılmışsa da vücut fonksiyonlarını önemli ölçüde kaybederek engelli kalmıştır. Olayda başvurucunun annesi dışında yirmi sekiz kişi aynı binanın enkazı altında kalarak can vermiştir.

9. Küçükçekmece Sulh Hukuk Mahkemesi (Sulh Hukuk Mahkemesi) tarafından 31/8/1999 tarihinde olay yerinde gerçekleştirilen delil tespiti sonucunda binanın taşıyıcı sisteminde hatalı ve eksik malzeme kullanıldığı, işçiliğinin yetersiz olduğu bilirkişi tespit raporuyla anlaşılmıştır.

A. Olayla İlgili Ceza Yargılaması Süreci

10. 24/11/1999 tarihinde binanın müteahhitlerinden ikisi için gıyabi tutuklama (yakalama) kararı verilmiş, bu kişiler ile birlikte bir müteahhit hakkında tedbirsizlik ve dikkatsizlik sonucu (taksirle) birden fazla kişinin ölümüne ve yaralanmasına sebebiyet verme suçundan Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesinde (Ağır Ceza Mahkemesi) kamu davası açılmıştır.

11. Sanıklar tüm aramalara rağmen yakalanamamış ve 9/4/2007 tarihinde, söz konusu suça ilişkin kanunda öngörülen zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle kamu davasının ortadan kaldırılmasına karar verilmiştir.

B. Olayla İlgili Tazminat Davası Süreçleri

1. Bireysel Başvuru Öncesi

12. Başvurucu 20/7/2000 tarihinde; annesi ile birlikte ikamet ettikleri binanın müteahhitlerinin ruhsatsız ve kusurlu olarak inşa etmeleri ile Belediyenin bu konudaki denetim görevini yerine getirmemesi sonucunda yıkıldığını, annesinin ölmesiyle maddi desteğinden yoksun kaldığını, evini, ayrıca bütün ev eşyaları ile birlikte çeyizini yitirdiğini, olay nedeniyle manevi zarara uğradığını ileri sürerek söz konusu zararlarının bina müteahhitleri ile Küçükçekmece Belediyesinden (Belediye) tahsiline karar verilmesi talebiyle Küçükçekmece 2. Asliye Hukuk Mahkemesi (Asliye Hukuk Mahkemesi) nezdinde dava açmıştır. Başvurucu bu davada toplamda 53.000 TL maddi ve 10.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

13. Asliye Hukuk Mahkemesince yürütülen yargılama ana hatlarıyla şu aşamalardan geçmiştir:

i. 12/3/2002 tarihine kadar davalı bina müteahhitlerinin açık adreslerinin tespiti ve gerekli tebligatların yapılması için çalışılmıştır.

ii. 12/3/2002 tarihli duruşmada davalı Belediye, Uyuşmazlık Mahkemesinin ilgili kararını ibraz ederek görev itirazında bulunmuş ve davaya bakmanın idari yargı mercilerinin görevi olduğunu ileri sürmüştür.

iii. 19/9/2002 tarihinde yapılan duruşmada bilirkişi marifetiyle mahallinde keşif yapılmasına ve davalı müteahhitler hakkında yürütülen kamu davası hakkında mahkemesinden bilgi talep edilmesine karar verilmiştir. Keşif aşamasından önce Sulh Hukuk Mahkemesinin delil tespiti sonucunda hazırlanan bilirkişi tespit raporunun dosya içeriğine alındığı anlaşılmıştır.

iv. 22/5/2003 günü gerçekleştirilen keşif sonrasında hazırlanan 3/6/2003 tarihli bilirkişi raporunun ilgili kısımları şöyledir:

"...

3) Proje ve Ruhsat Durumu

Dosyaya sunulan belgelerden anlaşıldığına göre, dava konusu binaya ait proje olmadığı, bir başka projeye göre bina inşa edildiği ve bina ruhsatsız bir şekilde işe başlandığı ve inşaatın tamamlandığı anlaşılmıştır. Bu zaman içinde ilgili belediyenin herhangi bir işlem yapmadığı, kaçak inşaat tutanağı tutmadığı anlaşılmıştır.

...

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

...

B) Dava konusu bina, projersiz ve ruhsatsız olarak KAÇAK inşa edilmiştir.

C) Kaçak olarak inşa edilen binanın tespit raporu ile tespit edilen taşıyıcı sistemde hatalı ve eksik malzeme kullanıldığı ve işçiliğin yetersiz olduğu anlaşılmıştır.

D) Yukarıda (5) maddenin (d) fıkrasında belirtildiği gibi tamamen yıkılmış bir binanın yeniden fen ve tekniğine uygun olarak eski ebatlarında yapılması bedelinden yüklenici kusuru oranında sorumludur.

E) Mahallinde ve dosya üzerinde yapılan incelemeler neticesinde 17.08.1999 günü meydana gelen deprem nedeniyle tamamen yıkıldığını, somut olayda davacı ve davalıların kusurları oranında sorumludur.

Daire Sahibi Davacı : Dava konusu binanın projersiz ve ruhsatsız inşa edildiğini, bildikleri veya bilebilecek durumda oldukları kabul edilerek % 10 oranında kusurludur.

Yükleniciler : Ruhsatsız, projersiz inşa edildikleri binanın ayıplı ifa nedeniyle % 80 oranında kusurludur.

Davalı Belediye : Ruhsatsız-projesiz binanın inşasında, belediye kontrol elemanlarının dikkatinden kaçan durum itibarıyla % 10 kusurludur.

(...)"

v. 9/9/2003 tarihinde yapılan duruşmada Ağır Ceza Mahkemesinde görülen kamu davasının bekletici mesele yapılmasına, ayrıca başvuru vekilinin talebi doğrultusunda destekten yoksun kalma tazminatı için yeniden bilirkişi incelemesi yapılmasına karar verilmiştir.

vi. 27/1/2004 ile 8/6/2005 tarihleri arasında yapılan duruşmalar süresince başvuru vekilinin mesleki mazeretlerini gerekçe göstererek duruşmalara katılmaması nedeniyle yargılamada herhangi bir ilerleme kaydedilemediği görülmektedir.

vii. 21/9/2005 tarihinde yapılan duruşmada, başvuru vekilinin iş göremezlik ve destekten yoksun kalma durumunun belirlenmesine yönelik karar alınmış; ayrıca iş göremezlik durumunun belirlenmesi için dosyanın Adli Tıp Kurumuna gönderilmesine, taşınmazla ilgili ruhsat ve proje var ise gönderilmesinin ve depremin ardından yapılan en son tespite ilişkin dosyanın incelenmek üzere istenmesine karar verilmiştir.

viii. 20/6/2006 tarihinde yapılan duruşmada, başvuru vekilinin masrafları yatırmaması nedeniyle ara kararların gereğinin yerine getirilemediği anlaşılmaktadır. Mahkemenin tekrar Ağır Ceza Mahkemesinde görülen kamu davasının akıbetinin sorulmasına karar verdiği görülmüştür.

ix. 20/6/2006 tarihinden 30/10/2007 tarihine kadar yapılan duruşmalar boyunca esas itibarıyla ara kararların gereğinin yerine getirilmesi için başvuru tarafından yatırılması gereken giderlerin yatırılmaması nedeniyle yargılamada ilerleme kaydedilememiştir.

x. 30/10/2007 tarihinde yapılan duruşmadan 13/12/2013 tarihinde yapılan duruşmaya kadar Mahkemenin Adli Tıp Kurumunun raporunu beklediği görülmektedir.

xi. 10/12/2014 tarihinde yapılan 54. duruşmada ise davalı Belediye yönünden açılan davanın ayrılarak ayrı bir esas numarasına kaydedilmesine ve alınan bilirkişi raporunun tebliğat yapılamayan bir kısım davalıya tebliğine karar verilmiştir.

14. Mahkeme, Belediyeye karşı açılan davanın binanın müteahhitlerine karşı açılan davadan ayrılmasına karar verdikten sonra 11/12/2014 tarihinde bu davaya bakma görevinin idari yargı mercilerine ait olduğu gerekçesiyle dava dilekçesinin görev yönünden reddine karar vermiştir. Mahkeme, binanın müteahhitleri hakkında açılan davaya bakmaya ise devam etmiştir.

15. Belediyeye karşı açılan dava yönünden verilen görevsizlik kararı başvurucuya 5/2/2015 tarihinde tebliğ edilmiştir. Bu kararın tebliğinin ardından 6/3/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

2. Bireysel Başvuru Sonrası

a. Binanın Müteahhitlerinden Talep Edilen Tazminat Yönünden Küçükçekmece 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde Devam Eden Dava

16. Asliye Hukuk Mahkemesi 21/10/2015 tarihli kararıyla, başvuru vekilinin yaralanması sonucu meydana gelen iş göremezliği nedeniyle oluşan maddi zararlarının giderilmesi talebini kabul etmiştir. Mahkeme, başvuru vekilinin talebiyle bağlı kalarak olay tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte 30.000 TL maddi tazminatın davalılardan

müştereken ve müteselsilen tahsili ile başvurucaya ödenmesine karar vermiştir. Mahkeme, başvurucaunun olay nedeniyle duyduğu elem, ızdırıp ve sıkıntılara karşılık talep ettiği 25.000 TL'nin de olay tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte davalılardan tahsiline karar vermiştir. Başvurucaunun maddi tazminata ilişkin diğer talepleri -evin değeri talep edilmiş ise de- ruhsatın bulunmaması, başvurucaunun olay tarihinde yirmi yaşında olup annesinin maddi desteğine muhtaç olmaması gibi sebeplerle tazminat için gereken şartlar oluşmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

17. Anılan dosya, başvurucaunun incelendiği tarih itibarıyla temyiz incelemesi için Yargıtay 4. Hukuk Dairesi önünde bulunmaktadır.

b. İstanbul 2. İdare Mahkemesinde Görülen, Belediyeden Talep Edilen Tazminata İlişkin Tam Yargı Davası

18. Asliye Hukuk Mahkemesinin tazminat talebinin Belediyeye yönelik kısmının görev yönünden reddolunmasına dair kararının 5/2/2015 tarihinde tebliği üzerine başvuruca 16/3/2015 tarihli dilekçesiyle ruhsatsız yapının depremde yıkılması ve enkazı altında kalarak engelli kalması nedeniyle uğradığını ileri sürdüğü -yapı değeri, daire içinde bulunan eşya değeri, tedavi giderleri, iş gücü kaybı, destekten yoksun kalma dolayısıyla oluşan- toplamda 727.884,60 TL maddi, 100.000 TL manevi zararlarının olay tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte tazmini için İstanbul 2. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde dava açmıştır.

19. İdare Mahkemesi 27/5/2016 tarihli kararıyla, Asliye Hukuk Mahkemesinin dosyasına sunulan bilirkişi raporundaki tespitleri esas alarak olayın meydana gelmesinde davalı idarenin %10 oranında kusurlu olduğu sonucuna ulaşmıştır.

20. Mahkeme, başvurucaunun maddi zararlarının davalı idarenin kusur oranına isabet eden kısmının 64.132,97 TL, olay dolayısıyla uğradığı manevi zararların 25.000 TL olduğuna hükmetmiştir. Sonuç olarak Mahkeme, toplam 89.132,97 TL tazminatın Asliye Hukuk Mahkemesi önünde dava açma tarihi olan 20/7/2000 tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte başvurucauya ödenmesine karar vermiştir.

21. Tarafların kararın aleyhlerine olan kısımlarına yönelik temyiz taleplerini inceleyen Danıştay Ondördüncü Dairesi 8/5/2017 tarihli kararıyla İdare Mahkemesinin söz konusu kararının;

i. Maddi tazminat talebinin işgöremezlik, destekten yoksun kalma ve tedavi giderleri yönü ile manevi tazminat talebinin miktarına ilişkin bölümlerinin onanmasına;

ii. Yapı değeri ve eşya-çeyiz bedeli ile işletilecek yasal faizin başlangıç tarihi bölümleri yönünden bilirkişi raporları ile belirlenen rakamlar üzerinden davalı idarenin kusur oranı nispetinde yapılacak hesaplama sonucunda ortaya çıkacak bedellerin hüküm altına alınması, adli yargıda talep edilen tazminat bedelleri ile taleple bağlılık ilkesi ve ıslah durumunda ıslah edilen bedele göre ıslah tarihi hususları da dikkate alınarak ayrı ayrı hüküm kurulması gerekirken adli yargı yerinde açılan davada manevi tazminat olarak 10.000 TL talep edildiği, görevsizlik üzerine açılan davada ise manevi tazminat istemi 100.000 TL'ye çıkarılmış olduğu hâlde kabul edilen manevi tazminata ilişkin bedelin tamamına adli yargıda açılan

dava tarihinden itibaren faiz yürütülmesinde hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle bozulmasına karar vermiştir.

22. Tarafların kararın düzeltilmesi talebini inceleyen aynı Daire 15/2/2018 tarihli kararıyla talebin reddine karar vermiştir.

23. Başvuru dosyasının incelenmesi sırasında dava dosyası İdare Mahkemesi önünde derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

24. Olay tarihinde yürürlükte bulunan 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 41. maddesi şöyledir:

"Gerek kasten gerek ihmal ve teseyyüp yahut tedbirsizlik ile haksız bir surette diğer kimseye bir zarar ıka eden şahıs, o zararın tazminine mecburdur.

Ahlaka mugayir bir fil ile başka bir kimsenin zarara uğramasına bilerek sebebiyet veren şahıs, kezalik o zararını tazmine mecburdur. "

25. 818 sayılı mülga Kanun'un 42. maddesi şöyledir:

"Zararı ispat etmek müddeiye düşer, zararın hakiki miktarını ispat etmek mümkün olmadığı takdirde hakim, halin mutat cereyanını ve mutazarır olan tarafın yaptığı tedbirleri nazara alarak onu adalete tevfikân tayin eder."

26. 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun "Ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı olarak başlanan yapılar" kenar başlıklı 32. maddesinin olay tarihinde yürürlükte olan metni şöyledir:

"Bu Kanun hükümlerine göre - ruhsat alınmadan yapılabilecek yapılar hariç - (...) ruhsat alınmadan yapıya başlandığı veya ruhsat ve eklerine aykırı yapı yapıldığı ilgili idarece tespiti (...) üzerine, belediye veya valiliklerce o andaki inşaat durumu tespit edilir. Yapı [mühürlenerek] inşaat derhal [durdurulur]. Durdurma, yapı tatil zaptının yapı yerine asılmasıyla yapı sahibine tebliğ edilmiş sayılır. Bu tebligatın bir nüshası da muhtara bırakılır. Bu tarihten itibaren en çok bir ay içinde yapı sahibi, yapısını ruhsata uygun hale getirerek veya ruhsat alarak, belediyeden veya valilikten mühürün kaldırılmasını ister. Ruhsata aykırılık olan yapıda, bu aykırılığın giderilmiş olduğu veya ruhsat alındığı ve yapının bu ruhsata uygunluğu, inceleme sonunda anlaşılırsa, mühür, belediye veya valilikçe kaldırılır ve inşaatın devamına izin verilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Mahkemenin 19/2/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

28. Başvurucu; ilgili yasal düzenlemelere aykırı olarak inşa edilip bu konuda gerekli denetimlere tabi tutulmayan binanın depremde yıkılmasının annesini kaybetmesi ile beden ve çalışma gücünü kaybederek tekerlekli sandalyeye bağlı bir hayat yaşamak

durumunda kalmasına yol açtığını belirtmiştir. Başvurucu, olayla ilgili yargısal süreçlerde bu şekilde vahim sonuçlara sebebiyet veren şahsi ve idari sorumlulukların mümkün olan en kısa sürede tespit edilerek meydana gelen zararlarının karşılanmasına yönelik olarak gösterilmesi gereken özen ve hassasiyetin sergilenmediğini iddia etmiştir. Başvurucu bu bağlamda delillerin toplanmasında makul olmayan gecikmeler yaşandığını, olaya ilişkin ceza soruşturmasından sanıklarının yakalanamaması dolayısıyla bir sonuç elde edilemeyeceği gözetilmeksizin sonucunun makul olmayan bir süre beklendiğini ve görev hususundaki kararın ancak on dört yıl gibi bir süre sonunda verilebildiğini belirterek şikâyetlerini dile getirmiş; yaşam hakkı, adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

29. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

30. Anayasa'nın 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, (...) kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

1. Uygulanabilirlik Yönünden

31. Başvuruda yaşam hakkının ihlal edildiğinin de ileri sürüldüğü anlaşılmıştır. Hayatta olan başvuru tarafından yapılan başvuruda, öncelikle yaşam hakkını güvence altına alan Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının uygulanabilirliği hususunda bir değerlendirme yapmak gerekir.

32. Bir olayda yaşam hakkına ilişkin ilkelerin uygulanabilmesi için gerekli şartlardan biri doğal olmayan bir ölümün gerçekleşmesi olmakla birlikte sınırlı bazı durumlarda ölüm gerçekleşmese dahi yaşam hakkı çerçevesinde inceleme yapılabilmesi olanaklıdır (*Mehmet Karadağ*, B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20).

33. Ölümle sonuçlanmayan bir olaya ilişkin başvuruda somut olayın koşulları dikkate alınarak başvurunun yaşam hakkı kapsamında incelenip incelenemeyeceği yönünden değerlendirme yapılırken maruz kalınan eylemin potansiyel olarak öldürücü niteliği olup olmadığı ve mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçlarının ne olduğu önem taşımaktadır (*Yasin Ağca*, B. No: 2014/13163, 11/5/2017, §§ 109, 110).

34. Somut olayda başvuru, depremde yıkılan binanın enkazı altında kalan annesini yitirmiş; kendisi aynı enkazdan ağır yaralı olarak kurtarılmıştır. Başvurucunun kendi durumunun yanında annesinin ölümüyle ilgili hususları da şikâyet konusu yaptığı görülmektedir. Öte yandan olayda başvurunun annesinin yaşamını yitirmesinin yanında kendisinin yaşamının da ciddi bir tehdit altında kaldığı anlaşılmaktadır. Bu durumda başvuruda yaşam hakkının uygulanabilir olduğu sonucuna varılmıştır.

2. İnceleme Kapsamı Yönünden

35. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu, yaşam hakkının yanında adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

36. Başvurucunun iddialarının özü, olayla ilgili yürütülen yargısal sürecin bireysel başvuru tarihine kadar geçen aşamasında mağduriyetinin tespitine ilişkin somut bir adım atılmadığıdır. Başvurucu temel olarak yetkili yargısal mercilerin mağduriyetinin giderilmesi bakımından yaşam hakkını güvence altına alan Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği özen ve hızla hareket etmediklerini ileri sürmektedir. Bu nedenle başvuru için diğer haklar kapsamında ileri sürdüğü iddialarının yaşam hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

37. Diğer taraftan söz konusu yargısal süreçlerde -bireysel başvuruda bulunmasından sonra- başvuru için yitirdiğini belirttiği evine ve bütün ev eşyası ile birlikte çeyizine ilişkin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak ileri sürdüğü hususlarda kararlar verildiği anlaşılmıştır. Bununla birlikte söz konusu kararların henüz kesinleşmediği de görülmektedir.

38. Bu noktada bireysel başvurunun gerçekleştirildiği tarihteki ilgili yargısal süreçlerin aşamaları ve yaşam hakkıyla ilgili olarak ileri sürülen şikâyetin kapsamı dikkate alınarak başvuruda yaşam hakkının hangi boyutunun inceleneceği hususunun açıklığa kavuşturulması gerekir.

39. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı, Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete negatif ödevler yanında pozitif ödevler de yükler (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50). Bu konuda öncelikle pozitif yükümlülükler kapsamında devletin yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını kamu görevlilerinin, diğer bireylerin ve hatta kişinin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi bulunduğunu belirtmek gerekir. Devlet, öncelikle yaşam hakkına yönelik tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal düzenlemeler yapmalı ve bununla da yetinmeyerek gerekli idari tedbirleri almalıdır. Bu ödev bireyin yaşamını her türlü tehlike, tehdit ve şiddetten koruma yükümlülüğünü içerir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 51). Bu kapsamda anılan yasal ve idari tedbirler, yaşam hakkına yönelik ihlalleri önlemeyi sağlayacak nitelikte olmalıdır. Bu yükümlülük, yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her durum için geçerlidir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 52).

40. Deprem gibi önlenemez doğal afetlerin meydana gelmesi konusunda devletlerin yaşamı korumaya yönelik yükümlülüğü, felaketin zararlarının en aza indirilmesi konusunda bilimsel olarak alınması olanaklı tedbirlerin mali olanaklar çerçevesinde alınmasına ilişkindir. İmar planı uygulamaları ve arazi düzenlemeleri konusunda devletin sahip olduğu yetkilerin bu bağlamda kritik bir öneme sahip olduğu vurgulanmalıdır.

41. Somut olayda devletin yaşamı korumak için gerekli idari tedbirleri almaya ilişkin yükümlülüğünü ihlal edip etmediğine ve olaydaki şahsi sorumluların tespitine ilişkin yürütülmekte olan yargısal bir süreç bulunmaktadır. Bu süreçte bireysel başvuruda bulunulmasının ardından başvuru için lehine tazminatlarla hükümlü olduğu görülmektedir. Başvurucu bu kararların verilmesinden önce yaptığı bireysel başvurusundaki şikâyetlerinde yetkili yargısal mercilerin yaşam hakkıyla ilgili olan olayın gerektirdiği özen ve hızla hareket

etmediklerini ileri sürmüştür. Başvuruda, devletin yaşamı koruma bağlamında önleyici nitelikte yasal ve idari çerçeveyi oluşturması yükümlülüğü ile ilgili şikâyetlere ise yer verilmediği görülmektedir. Bunun yanında söz konusu kararların verilmesinden sonra henüz başvuru konusuna bu hususlara, görevsizlik kararı verilmesinden sonraki yargısal süreçte ve bu süreçlerde hükümlenen tazminat miktarlarının yetersizliğine ilişkin bir bireysel başvuru yapılmadığı da tespit edilmiştir.

42. Bu nedenle yaşam hakkı kapsamında yapılan incelemenin bu aşamada sadece aşağıda mahiyeti ve ilkeleri açıklanacak olan söz konusu hakkın devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerin yargısal süreçlere ilişkin usul boyutu bağlamında yapılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu noktada başvuru konusuna olayla ilgili ceza soruşturmasının ve kovuşturmasının etkililiğine ilişkin spesifik bir şikâyetinin bulunmadığı ile iddialarını temel olarak açtığı tazminat davasına özgülediği anlaşıldığından incelemenin sadece söz konusu davaya ve bireysel başvurudan önceki aşamaya münhasır yapılacağını belirtmek gerekir.

3. Kabul Edilebilirlik Yönünden

43. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

44. Devletin yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin ayrıca usule ilişkin bir yönü de bulunmaktadır (*Serpil Kerimoğlu ve diğ.leri*, § 54).

45. Bu nedenle hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarında makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekir. Dolayısıyla yetkili mahkemelerin bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede bir inceleme yapıp yapmadıklarının da değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira derece mahkemeleri tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (*Perihan Uçar*, B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52).

b. İlkelerin olaya uygulanması

46. Başvurucu, zararlarının tazmini için 20/7/2000 tarihinde Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde dava açmıştır. Söz konusu davada olaya ilişkin kusurların belirlenebilmesi için bilirkişi incelemesi yapıldığı ve kusur durumlarının 22/5/2003 tarihli bilirkişi raporuyla tespit edildiği görülmüştür. Bununla birlikte olaydan kısa bir süre sonra 31/8/1999 tarihinde Sulh Hukuk Mahkemesi aracılığıyla kusur durumlarına ilişkin delil tespiti yapıldığı ve bu tespite ilişkin raporun dava dosyasına girdiği anlaşılmıştır. Davada buna rağmen yaklaşık beş yıl süre ile sanıkları yakalanamayan olaya ilişkin kamu davasının sonucunun kusur durumunun belirlenmesi amacıyla bekletici mesele yapıldığı görülmektedir.

47. Davada ayrıca başvuru konusuna yaralanmasının derecesinin bu konudaki maddi tazminat talebine esas olmak üzere tespit edilebilmesi için Adli Tıp Kurumundan görüş

alınması yoluna gidildiği ancak görüşe ilişkin raporun hazırlanmasının altı yılı aşkın bir süre aldığı anlaşılmıştır. Buna rağmen Mahkeme, bu sürecin hızlandırılması için gerekli çabayı göstermediği gibi gerektiğinde bu konuda başka bir kurumdan görüş alınması yoluna da gitmeyip makul kabul edilemeyecek bu zaman zarfında sadece görüşün hazırlanmasını beklemeyi tercih etmiştir.

48. Bunların da ötesinde davada, yargılamanın nispeten ilk aşamaları sayılabilecek 12/3/2002 tarihli duruşmada davalı Belediyenin Uyuşmazlık Mahkemesi kararını ibraz ederek görev itirazında bulunduğu görülmekle birlikte on iki yılı aşkın bir süre sonra bu hususun değerlendirilerek dava dilekçesinin görev yönünden reddine karar verildiği anlaşılmaktadır.

49. Her ne kadar dava sürecinin tümü gözönünde bulundurulduğunda başvuru için gerekli araştırmanın yapılabilmesi için karşılanması gereken giderleri zamanında karşılamamak ve vekilinin de mesleki mazeretlerini ileri sürerek bazı duruşmalara katılmamak gibi bazı eylemlerin de (bkz. § 13) davanın uzamasına neden olduğu ve bir kısım davalıya yapılması gereken tebligat işlemlerinin bu kişilere ulaşamaması nedeniyle zaman aldığı görülse de bu durum on dört yılı aşkın bir süre devam eden yargılama faaliyetinin nihayetinde yalnızca görevsizlik kararı ile sonuçlandırabilmesini açıklamakta yeterli olmamaktadır.

50. Sonuç olarak söz konusu davanın ilerlemesine engel olan herhangi bir unsur ya da güçlük bulunmamaktadır. Ayrıca dava, bu derece uzun sürmesine sebebiyet verecek nitelikte bir karmaşıklığa da sahip değildir. Davaya konu edilen, binanın yıkılmasına yol açan kusurların olaydan kısa bir süre sonra tespit edilebildiği anlaşılmıştır.

51. Bu nedenle yaşam hakkını ilgilendirmesi de dikkate alındığında söz konusu davada, yürürlükteki yargı sisteminde daha sonra ortaya çıkabilecek benzer yaşam hakkı ihlallerinin önlenmesinde sahip olunan önemli rolün zarar görmesine neden olabilecek şekilde makul özen ve hızla hareket edilmediği kanaatine varılmıştır. Oysa yaşam hakkını ilgilendiren yargısal süreçlerde gereken özen konusunda azami oranda hassasiyet gösterilmesi; benzer ihlallerin önlenmesi, kişilerin hukukun üstünlüğüne olan bağlılığını sürdürmesi ve adalete olan güvenin sarsılmaması açısından çok kritik bir öneme sahiptir.

52. Bunun yanında bu tür elim olaylarda yakınlarını kaybetmiş veya hayatı ciddi risk altında kalmış kişilerin olay nedeniyle duydukları ızdırabın bir nebze hafifletilmesi için başvurdukları ve bu amaca hizmet etmesi gereken manevi zararların giderilmesi yolunda yaşanan böylesi durumların olay nedeniyle duydukları ızdırıp ve sıkıntıları bir nebze hafifletmek bir yana aksine artırdığında ve başka üzüntülere yol açtığında şüphe bulunmamaktadır.

53. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

5. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

54. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

55. Başvurucu; ihlallerin tespiti ile 1.000.0000 TL maddi, 1.000.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

56. Başvuruda, başvurunun tazminat talepleri ile ilgili olarak açtığı davanın gereken özenle yürütülmemeye makul sürede sonuçlandırılmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla sadece ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuru net 27.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

57. Başvuru hakkında yapılan inceleme sonucunda yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine hükmedilmiştir. Başvurucu bu ihlal nedeniyle uğradığını iddia ettiği maddi zararlar ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesine herhangi bir belge sunmamıştır. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata karar verebilmesi için uğranıldığı iddia edilen maddi zarar ile tazminat talebi arasında illiyet bağı kurulması gerekir. Bu nedenle ihlal sebebi ve diğer hususlar gözetilerek başvurunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

58. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 226,90 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.701,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,**

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun **İHLAL EDİLDİĞİNE,**

C. Yaşam hakkının usul boyutunun ihlali nedeniyle başvurucuya net 27.000 TL manevi tazminat **ÖDENMESİNE,** tazminata ilişkin diğer taleplerin **REDDİNE,**

D. 226,90 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.701,90 TL yargılama giderinin **BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,**

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruçunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/2/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ